NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.

2 COR. IV: 13.

GEDACHTEN

BIJ DE

OPENING DER STATEN-GENERAAL,

op den 20sten October.

Het is ten allen tijde en plaatse een treffend gezicht, den van God over een volk gestelden Vorst in het midden dergenen te zien verschijnen, die onder en nevens hem geroepen zijn over de aangelegenheden van den Staat te beraadslagen. Nergens is dat denkbeeld wel aan treffender en aandoenlijker herinneringen en gedachten verwant, dan in ons Vaderland, voor al wie met de Godsregeering over hetzelve van ouds, slechts eenigermate bekend werd, en daarin belang stelt. Een Oranje in het midden van Nederlands Algemeene Staten! de Nassausche stam geworteld en uitgebreid, in het midden van een volk door geenerlei dwang, maar allerlei liefdebanden aan deszelfs telgen verbonden, en op een door nationaal en vorstelijk bloed steeds op nieuw vrijgevochten grond! Doch daar is veel meer nog: de band die Nassaus huis met Neêrlands volk zints eeuwen vereenigt, is van geen aardschen bloot op tijdelijke belangen berustenden oorsprong; maar godsdienstig, geestelijk, Christelijk. God riep dat stamhuis van den beginne (de geschiedenis staat daar, als getuige!) tot een drievoudigen last, de handhaving van de vrijheid der Nederlanden, de bescherming der in de wereld steeds verdrukte kerk van Christus, en, onafscheidelijk van die beide, de bewaring van de Protestantsche onafhanklijkheid, en het evenwicht van Europa. In die roeping deelde Nederland zelve met hare gebieders en beschermers, gelijk een klein maar levenskrachtvol lichaam met zijn hoofd één geheel maakt.

Zoude een mensch, wie hij zij, zich tot zulk eene roeping bekwaam achten zonder sterkte en wijsheid van boven? zonder het gebed, en de openbare erkenning van de behoefte daaraan, tot God? Hoe smertelijk treft dan niet bij de herinnering aan de dagen, aan de daden en godsdienstoefeningen der vaderen, de kenbare invloed onzer ongodsdienstige eeuw ook in Nederland, en op deszelfs staatsbestaan! Waarom toch anders zoude dat plechtig gebed tot Hem, door wien alleen *de Koningen regeeren, en de Richters der aarde gerechtigheid stellen*, bij onze tegenwoordige staats- en regeerings-vergaderingen achterwege zijn gelaten? Zekerlijk mag men vertrouwen, dat er niemand in dezelve zitting heeft, die het voor hemzelven zoude durven ontkennen, dat van God de wijsheid, ook de regeeringswijsheid is, en dat het gebed om dezelve voor het minst betamelijk is. En toch! de tijden zijn niet meer waarin een hooge staatsdienaar, een man bij het nageslacht als nationale christelijke dichter nog grootelijks in eere (CATS), in het midden der Hollandsche Staten-vergadering bij het nederleggen van zijn ampt in hoogen ouderdom, op zijne knieën nederviel, en openlijk het dankgebed uitsprak tot zijnen en des vaderlands God en Heer! De tijden zijn niet meer, dat van de eere Gods, de dienst van Christus, het gebed om Zijnen Geest, alle levenswerkzaamheid uitging onder het nijvere en ondernemende volk, en deszelfs Regeering! — Of dweepte de Vader des Vaderlands, of beging hij misschien eene staatkundige onvoorzichtigheid, als hij gevraagd naar zijne uitzichten op hulp van mogendheden, bijstand van menschen, ten antwoord gaf, *een verbond te hebben gemaakt met den Koning der Koningen?* of leverde *dat plechtige verbond van bekeering tot den God der vaderen in het jaar* 1672, *waarin, toen Kerk en Staat onder het schrikgeweld van Lodewijk XIV dreigden onherstelbaar verloren te zullen gaan, Kerk en Staat zoo vurig zamenstemden, een ver-*

bond, hetwelk de kerkelijken van hunne zijde aan de overheid en de overheid van hare zijde aan de kerkelijken kwamen aanbieden en plechtig verzekeren, niet een toonbeeld in onze geschiedenis op, nog heden ten dage hoog geprezen (1)? Of ontsiert het den luister der keizerlijke kroon, als Vorst Nicolaas van Rusland in het openbaar met zijn volk nederknielt bij het woeden der plaag, of zijn zestienjarige troonopvolger met tranen, ten aanschouwen van de talrijke scharen, den God aller genade om wijsheid bidt? Of was het zonder eenen kenbaren zegen in de gevolgen, dat in 1830 ons volk te wapen geroepen werd tegen den dreigenden oproergeest in den naam van den God der Vaderen, den Almachtige?

Waarom dan, o Nederlands volk, kleinen en grooten! worden wij niet biddende gevonden in nationale verootmoediging, voor het aangezicht van Dien, *die hooger is dan de hooge*, als, te midden van zoo vele bewaringen en zegeningen, maar ook dreigingen en gevaren, het eerste onzer Staatslichamen zich tot gewichtige beraadslagingen met 's Konings woordvoerders bereidt?

Wie meer onmiddelijk dan gij kan van de behoefte getuigen aan eene bijzondere Goddelijke voorzienigheid en gunst? Wie meer dan gij ondervond hèt, wat ook voor het leven eens volks Christus waarheid en Zijne dienst te weeg kan brengen. Reeds uw bodem, beneden de oppervlakte van zee en rivieren, maakt uw bestaan tot een soort van wonder; uw Staat was een gewrocht dier kerkhervorming, zelve het werk van eenen over Zijne Gemeente altijd wakenden God. Steeds waart gij, met uwe Nassaus aan het hoofd, het voorwerp van den wrok der genen, die deze Gemeente, die Hervorming haatten, en bestookten; maar als zij tegen u vergaderden, en zamenspanden, en overmochten, keerde de hand des Allerhoogsten op het nationaal gebed en schuldbelijdenis, den dreigenden nood. Zelfs deze onze dagen, hoe ook van die vroegere volheerlijke vervallen, zagen het: te vergeefsch vielen de geweldenaars der eeuw op u aan, de machtigen der aarde u af; de God der Vaderen stond u bij: Nederland onder Nassau vereenigd was wederom als de dijk, waarop de golven schuimende stuitten. Doch, Nederlanders! die band, zal zij hecht blijven, behoeft eene steeds vernieuwde inzegening van Boven. Een *drievoudig snoer* was het: Christus kerk, Oranje, en Vaderland. Het zal *niet verbroken worden*, worde het slechts met het oog op God, met de hand op den Bijbel, in den naam van Jesus Christus hersteld. Zouden wij, Christenen, niet bidden, dat zoodanig het hooger beginsel, allereerst, onzer *buitenlandsche* staatkunde moge zijn?

En wat anders dan ditzelfde oud-voorvaderlijke, van ouds beproefde, moet het beginsel ook onzer *binnenlandsche* inrichtingen, verordeningen, voorzieningen worden, zal het ons duurzaam, zal het ons in waarheid wèl gaan? Terwijl de oproer- en omwentelingsgeest overal is uitgegaan onder de volken, om de zamenvoegselen en bindselen van het Europesche Statengebouw te ondermijnen en te verwoesten, ten einde op deszelfs puin een rijk van willekeur en geweld te stichten, werken wij dien geest door onze franschaartige lichtzinnigheid, ingenomenheid met allerlei zinnelijke verstrooijing, schouwburg- dans- en *circus*razernij niet weinig in de hand, in plaats dat wij ons tegen zijnen ziel- en alverdervenden invloed zouden sterken in de gebeden tot God, en in den ijver, met God, voor het onderwijs onzer jeugd, de vestiging aller onzer maatschappelijke inzettingen, de gronding van alle de krachten van onzen Staat op dat ziel- en leven- en alreddende Christendom; dat is, de leere van Gods woord, beide voor het tegenwoordige en voor het toekomende leven; dat is, de waarheid, zoo als zij van ouds in onze van God hervormde kerken beleden werd; dat is, Christus zelve en de zaligmakende genade in het bloed Zijnes kruises en Zijne eeuwige gerechtigheid, der Christenen eenige troost in leven en sterven! Ja, wel is het noodig, dringend noodig te bidden, dat de ons van God gegevene Overheid met geheel het haar toebetrouwde volk tegen den dreigenden Tijdgeest geen steun zoeke op de rietstaven van bloot zedelijke verbetering, verlichting, beschaving, maar in de voorstand en opkweeking van die hooger, en toch zoo hoogst eenvoudige beginselen, die niet gevonden worden dan in de leere des kruises, zoo versmaad door de wijsheid eener zich zelve vergodende, en te gelijk verdervende eeuw?

En onze finantiën? vraagt hier wellicht een dier zich noemende praktikale menschen, die zich van een hoonenden spotlach niet onthouden kunnen, als men van Christus en Christendom tot in de toepassing op tijdelijke, staatkundige, nationale aangelegenheden durft spreken. Zijn dan ook onze finantiën door Christelijke beginselen te redden? — Wel nu, al waren die beginselen, dat verre zij! even bloot bespiegelend en onvruchtbaar in de toepassing, zij waren dan nog ten minsten edeler en eerlijker dan de Staatshuishoudkunde van het liberalismus, dat, in den vorm van revolutie, niet dan bankbreuk, in dien van Constitutionele maatschappelijke orde, niet dan schuld op schuld, en verwikkeling op verwikkeling in Europa heeft te weeg gebracht. Maar neen! ook voor het tijdelijke, ja, finantiele, is er wijsheid, zijn er beloften in het woord van dien God, die gezegd heeft: *Mijne is het goud, en mijne is het zilver!* Het is tot volken, zoo wel als tot enkelden gezegd: *Zoekt het koninkrijk Gods en zijne gerechtigheid, en alle dingen zullen u worden toegeworpen.* Met dat Woord stemt wederom de Geschiedenis van Gods bedeelingen in ons Vaderland overéén. Zij toont ons den zaligen Grondlegger van onzen Staat, gebrek hebbende aan eenige duizend guldens, om eene gewichtige stad (1) op den Spanjaart te herwinnen; zijnen boedel met schulden bezwaard ter zake van den heiligen strijd voor Godsdienst en gewetensvrijheid; en straks daarna de schatten

(1) Broes, *de Kerk en de Staat in wederzijdsche betrekking*, Dl. IV. 1e. Stuk, bl. 56 en 57.

(1) Haarlem.

van Oost en West voor het pas herboren volk ontsloten, de zilveren vloten in onze handen gegeven; en Nederland vrij en rijk gemaakt van God.

Voor dat Nederland hangt heden meer dan immer de veiligheid, de voorspoed, ja wellicht het bestaan zelve, van ééne keuze af; of, met den geest die de eeuw beheerscht, en tegen God en Zijnen Gezalfde aanvoert, van hem gevleid, en hem ontziende, door hem ontzenuwd, daarna verslonden te worden; of, met den God der Vaderen alleen ten Bondgenoot, in het openbaar tegen dien geest over te staan, hem wederstand te bieden, hem te bestrijden.

En gij, o stamhuis van Nassau en Oranje! de dichters hebben het voorlang van U gezongen: *Uwe roeping van God is het temmen van 's menschdoms verdrukkers, het breidelen van 's werelds tyrannen* (1). Ook heden ten dage wordt Gij tegen een geweldhebber geroepen, wreeder dan Philips de Tweede, hoogmoediger dan Lodewijk de Veertiende: den ongeloovigen antichristelijken Tijdgeest. In de kracht van God, die uwe vaderen aangordde tot den strijd tegen de tyrannen van hunnen tijd, zij ook uwe keus tegen dezen: CHRISTUS! uwe leus, als die van uwen grooten Stamvader, *rustig midden op de woedende baren:* JE MAINTIENDRAI JUSTICE ET PIÉTÉ (2).

GEDACHTEN OVER BIJBELVERTALING EN BIJBELVERKLARING.

In de vertaling van geenerlei schriften moet eene zoo naauwgezette oplettendheid en trouw worden betracht als in die des Bijbels, waaraan zich meer dan aardsche belangen hechten, en welker juiste bewerking dus niet alleen van de hoogste aangelegenheid is; maar ook eene ontzachelijke verantwoording laadt op elk, die dezelve ter hand neemt, en hem verplicht wel toe te zien, dat hij niet als Uzza zijne hand aan het heilige sla, en van den wrekenden ijver Gods verteerd worde.

Doch boven en behalve de zwaarwichtigheid van dit werk, heeft het ook eene overgroote moeilijkheid, omdat aan den eenen kant de landen en volken, aan welke Gods Openbaring eerst geschonken is, beide in afstand en tijd ver, eeuwen verre, van ons verwijderd zijn, en dus van ons in spraak en wijze van uitdrukking zeer verschillend; en aan de andere zijde toch het overbrengen hunner spreekwijze en huns taaleigens in het onze, den Lezer van den eigenlijken aard van het oorspronkelijk aftrekt, en in de eigenaardigheden onzer tijden overbrengt.

Het komt ons voor, dat, hoeveel lof de vorderingen mogen verdienen die men in de laatste eeuwen gemaakt heeft in taal- en oudheidkennis, echter de vertalingen van onze tijden schier alle aan *dit* euvel mank gaan, dat zij de oorspronkelijke spreekwijze aan de sierlijkheid of aan het nieuwerwetsche der westersche uitdrukking meer of min opofferen; dat zij, in plaats van ons tot de hoogte der geheiligde Oudheid op te heffen, en in te leiden in den schatkamer dier denk- en spreekwijze, die God zelf voor de uitdrukking van Zijn Woord gekozen heeft, die geheiligde oudheid, die gewijde, onder invloed van den HEERE zelven verkozene denkbeelden en uitdrukkingen, meerder of minder tot onze laagte doen afdalen. Even zoo is het ook, dat vele latere verklaringen, in stede van den lezer tot het verhevene en heilige der uitgedrukte begrippen op te voeren, die begrippen tot de laagte der dagelijksche afbrengen.

Dit onderscheid mag geen verwondering baren. In de vorige tijden, met name in die der Hervorming, van welke de oude protestantsche bijbelvertalingen meerendeels afkomstig zijn, hechtte men minder aan het menschelijke, meer aan het Goddelijke der H. S. Men beschouwde die minder uit het estethische, meer uit het heilige standpunt. De uiterlijke vormen der Openbaring waren dus evenzeer geëerbiedigd als de hoofdinhoud zelve; en liever bracht men de Hebreeuwsche en Grieksche zegswijze in 's lands godsdienstige spraak over, dan, om de schoonheid, de Oostersche vormen, voor even gelijke uit de westersche wereld te verwisselen.

Vandaar vooral de hooge voortreffelijkheid onzer Staten-vertaling. De grootste naauwgezetheid en trouw aan al de denkbeelden van het oorspronkelijke, deed hun ook in den vorm en de kleur geheel het voorkomen der oudheid teruggeven. Waar de krachtig voortrukkende stijl van Paulus drie-viermaal achtereen *want* (γὰρ) gebruikt, komt het hun niet in de gedachten ten behoeve der sierlijkheid hunner vertolking dit gedurig anders te vertalen. De eenvoudigheid die het telkens herhaalde *ende* vertoont vreezen zij nooit; en het menigvuldig gebruik van *ziet* geven zij zonder schroom terug.

Voorts, men was meer door veelvuldige lezing en oefening in de spraak des Bijbels ingedrongen dan thans. Hetgeen hedendaags beschouwd wordt, als onverstaanbaar voor hem die met de oorspronkelijke talen niet bekend is, was den lezer toen, omdat hij het zoo dikwijls in de Schrift gevonden had, uit overdenking en vergelijking begrijpbaar geworden.

Daarom was het dan, dat onze Vaderen Oud en Nieuw Testament zoo krachtig en zuiver vertolkten. De waarheden van hetzelve waren hun niet vreemd; deze waren het element waarin zij ademden; het waren de vertrouwde gedachten huns harten, die zij uitdrukten, als zij de taal der Apostelen overbrachten: en wie sprak zoo vol geloof en kracht als deze; maar ook wie wist die geloofstaal zoo wel na te spreken als onze Vaderen? In een tijd levende van geloofsbestrijding, even als gene, was hun de kracht des Woords recht kennelijk geworden; en zij wisten bij ondervinding dat *het Woord Gods is levendig en krachtig en scherpsnijdender dan eenig tweesnijdende zwaard, en gaat door tot de verdeeling der ziele en des geestes en der zamenvoegselen en des mergs en is een oordeeler der gedachten en der over-*

(1) *The race of Nassau was by Heaven designed,*
To curb the proud oppressors of mankind,
To bride the tyrants of the earth with laws.
ADDISON.

(2) *Gerechtigheid en Godsvrucht zal ik handhaven*; beide, deviezen van Prins Willem den Eerste, ook op zijne graftombe bewaard.

leggingen des harten; — en aldus brachten zij het over.

Tot dit pad moet teruggekeerd worden. Men make van alle taal- en oudheidkundige ontdekkingen gebruik, maar de lezer moet in het Israëlitiſche Oosten en in de Oudheid worden ingeleid; en niet het oude Oosten in later eeuwen, in Europa, verplaatst. Verklaring blijve afgezonderd van vertolking, en leide zoodanig in den geest van het oorſpronkelijk, dat men daarna die verklaring kunne misſen.

Maar vooral verbeelde men zich niet, dat Bijbel-vertaling een werk van bloot grammatikale kennis is. Om den bijbel te kunnen vertalen moet men den bijbel verſtaan; en dat heilig boek kan niet verſtaan worden, zonder geestelijke kennis van, en geloof aan de waarheden die het bevat. Het overzetten des bijbels is geen werktuigelijke arbeid; geen arithmetisch of algebraïsch werk, waartoe de artikels der woordenboeken en de regelen der ſpraakkunst de getallen of letters zijn.

Er is ééne eigenſchap, die al de vertalingen van den tijd der hervorming meerder of minder onderſcheidt; het is, dat zij alle op veelvuldige plaatſen de voetſtappen drukken der *Vulgata*. Verſcheiden onjuistheden heeft deze, ofſchoon ook wederom hare eigenaardige waardij hebbende vertolking, op de meeste der latere vertalingen overgeplant.

Mogelijk was er eene ſchudding als die der Neologie noodig, om die onjuistheden hare plaats te doen verlaten. Mocht men niet tevens de kracht en louterheid des woords hebben verloren! Doch met de hulpmiddelen, die ook zelfs gedurende den tijd der heerſchende Neologie werden en nog worden opgezameld, ware veel goeds tot ſtand te brengen, om hier en daar de nog verholene of miskende kracht van den grondtekst nog naauwkeuriger, dan onze Vaderen dat konden, aan den dag te brengen. Dan om dit te doen in den geest en zin onzer Vaderen, die ſteeds met gebed begonnen en eindigden, en een waren grondſteen voor onze kerk leverden, is wellicht in onze dagen de tijd nog niet gekomen.

Een ander gebrek dat aan onze Vertaling meer bepaaldelijk eigen is, ofſchoon geenszins van groot belang, is de overvloed van Latinismen, die gelijk toen in geheel onze beſchaafde ſchrijfſtaal, zoo ook daarin gevonden worden. Tot de Latijnſche ſpraakvormen, de verhalende *perfecta* (*volmaakt verleden tijd*) en ingevoegde *ſcilicets* (*namelijk*) toe, kan men er in terugvinden. Doch gelijk wij zeiden, het was het algemeen gebrek des tijds; en wij moeten met dankbaarheid erkennen, dat daartegen over ſtaat de groote zuiverheid der gebruikte woorden, waarop zich de Vertalers bevlijtigd hebben, zoodat men niet licht één onduitsch woord in den tekst zelven zal aantreffen.

Doch vooral ook in de parallele plaatſen, de kantteekeningen en Argumenten of inhoudsopgaven der boeken en kapittelen hebben onze Vaderen ons een onſchatbaar geſchenk en blijk van hun echt en geestelijk inzicht in de ſchriften achtergelaten; en reeds alleen het gemis hieraan zou de laatst uitgegevene *Verbetering* of *Vernieuwing* der Staten Vertaling (1), ook mocht zij voor het overige bij de oude niet achterſtaan, verre beneden de vroegere Uitgaven van den Staten-Bijbel doen ſtellen. Al verdiende dus het Nederlandsch dezer nieuwe Uitgave een' even grooten lof als dat van de oorſpronkelijke Vertaling (iets waaraan men met allen grond mag twijfelen) men zal toch, hopen wij, inzien, dat zij zoowel voor kerkelijk als huisſelijk gebruik geenszins die aanbeveling verdient, waarop de Uitgever aanſpraak ſchijnt te maken.

BIJLAGE.

Tot een voorbeeld van het hierboven geopperde wegens de hier en daar ook in onze voortreflijke Statenvertaling nog niet gantsch aan den dag gebrachte kracht van den grondtext, moge de volgende plaats ſtrekken. In het Evangelie van Joannes bij dat hoogverhevene verhaal van Lazarus opwekking (Kap. XI.) lezen wij in onze zoowel als andere Bijbelvertalingen den uitroep van Maria bij het ontmoeten des Heeren (v. 32), volſtrekt gelijkluidende met die harer zuster Martha (v. 21): *Heere, waart gij hier geweest*, ZOO WARE MIJN BROEDER NIET GESTORVEN. Die de woorden daarentegen met het Griekſche oorſpronklijk vergelijkt, en naar de eigenaartigheid en tederheid dier taal onderzoekt, zal tusſchen de beide plaatſen een diepzinnig onderſcheid vinden. Ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει, zegt Martha: οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφὸς, zegt Maria. Het eerſte (v. 21) is door de gewone vertaling voldoende wedergegeven; het tweede beteekent naar den aart van het Griekſche taaleigen: *mijn broeder had niet* KUNNEN *ſterven* (2). Wie erkent niet in deze naauwlijks merkbare, en toch zoo aanmerkelijke wijziging der uitdrukking bij den heiligen geſchiedſchrijver, de aanduiding van dat zooveel inniger en diepergaande Mariaas-geloof boven dat harer medegeloovige zuster, zoo als beide trouwens ons reeds uit Luc. X. bekend, zich ook in deze geheele geſchiedenis bij Joannes zoo treffend onderſcheiden? Terwijl Martha (ook zij in het geloof) uit- en ingaat, ſpreekt, en werkzaam is (v. 20—28, en v. 39), is het Mariaas deel wederom, ſtille te blijven (v. 20): geroepen zijnde, gaat ook zij uit, Jeſus te gemoet, ſpreekt ééne krachtige belijdenis uit, zwijgt en volgt. Tot haar ſpreekt de Meester niet als tot hare zuster; want zij heeft het door haar zooveel inniger geloof reeds eenigermate begrepen, hetgeen aan Martha met zoovele woorden gezegd wordt: IK BEN *de opſtanding en het leven*; (v. 25). Waar Hij tegenwoordig was, KON de dood niet heerſchen.

---

(1) Bij *Thieme*, te Zutphen en Arnhem (naar de taal en ſpelling van 1805 veranderd) 1833.

(2) Men vergelijke over deze kracht van de woordekens ὀυκ ἂν met den *aoristus ſecundus*, VIGERUS, *de Idiotismis Ling. Gr.* Cap. VIII. de Conjunct. § 15.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.